

KRISTIJONO DONELAIČIO STUDIJOS 1736–1740 M. *SERIES PRAELECTIONUM* ŠVIESOJE

Daiva Narbutienė | Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka
Žygimantų g. 1, LT-01102 Vilnius, Lietuva
El. paštas: narbutiene@mab.lt

Lietuvių donelaitikos tyrimų istoriografijoje daug vietos skirta K. Donelaičio studijoms Karaliaučiaus universitete. Tačiau niekur neminimas vienas iš reikšmingiausių šio laikotarpio šaltinių – unikalus XVIII a. semestrinių paskaitų sąrašų rinkinys, saugomas Lenkijos nacionalinėje bibliotekoje Varšuvoje. Tai lotynų kalba publikuotų dokumentų konvoliutas, susidedantis iš 31 sąsiuvinio: trisdešimt vieno dėstytojų bei jų paskaitų sąrašo, aprėpiančio 1720–1740 laikotarpį. Straipsnyje aptariama nagrinėjamo dokumento proveniencija, konstatuojant, kad šis unikalus konvoliutas, kaip ir daugybė kitų retų smulkiųjų „Academia Regiomontana“ fondo leidinių, iš Karaliaučiaus miesto bibliotekos į Lenkijos nacionalinę biblioteką pateko pasibaigus Antrajam pasauliniam karui 1945 m. Studijas Karaliaučiaus universitete K. Donelaitis pradėjo 1736 m. žiemos semestrą, o baigė 1740 m. pavasarį. Mus dominantys 1736–1740 m. dėstytojų ir semestrinių paskaitų sąrašai apima dalį kalbamo konvoliuto: 8 sąsiuvinius iš 31. Karaliaučiaus universiteto semestrų sąrašai pateikia daug įdomios medžiagos apie šios aukštosios mokyklos veiklos ypatybes ir asmenis, kuriuos K. Donelaitis matė ir į kurių paskaitas anuomet vaikščiojo, studijuodamas Teologijos fakultete.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: *Karaliaučiaus universitetas, studijos, paskaitų sąrašai, konvoliutas, Kristijonas Donelaitis.*

Imtis tokios temos paskatino trys dalykai: vienas jubiliejus, viena sukaktis ir vienas dokumentas, kurį neabejodami galime pavadinti unikaliu. Minėdami 300-ąsias Kristijono Donelaičio gimimo metines, kartu prisiminėme ir reikšmingą sukaktį: prieš 470 metų (1544) buvo įkurtas Karaliaučiaus universitetas,¹ mokslų

1 Iš daugelio istoriografinių šaltinių apie Karaliaučiaus universiteto įkūrimą žr.: SERCZYK, Jerzy. *Albertyna*: Uniwersytet w Królewcu (1544–1945). Olsztyn: Ośrodek Badań Naukowych im. Wojcie-

cha Kętrzyńskiego, 1994. 157 p.; ARNOLD, Udo. Karaliaučiaus universitetas ir jo reikšmė Vidurio bei Rytų Europai. *Acta historica universitatis Klaipeden-sis*. [T.] 8, Klaipėdos ir Karaliaučiaus kraštų XVI–

ir menų šventovė, gyvavusi 400 metų, kol prieš 70 metų jos istorijos paskutinį lapą užvertė Antrojo pasaulinio karo pabaigos įvykiai. Unikalusis dokumentas – šio universiteto veiklos XVIII amžiuje liudininkas.² Tai konvoliutas, susidedantis iš 31 sąsiuvinio: trisdešimt vieno dėstytojų bei jų paskaitų sąrašo, aprėpiančio 1720–1740 m. laikotarpį. Šie dokumentai parašyti ir išspausdinti lotyniškai. Tad pagal svarbiausius reikšminius žodžius šiame straipsnyje jie vadinami *Series praelectionum*, t. y. paskaitų sąrašais-tvarkaraščiais. Tokia apibendrinta šių autentiškų dokumentų antraštė parodo jų esmę: jie, visų pirma, paskelbti lotyniškai – kaip ir buvo dėstoma ne tik šioje, bet ir kitose to meto Europos aukštosiose mokymo įstaigose, antra, atskleidžia turinį, trečia, panašaus pobūdžio dokumentai buvo rengiami bei spausdinami ir kituose universitetuose.³

Marcelinas Ročka (1912–1983), vienas iš pirmųjų XX a. lietuvių donelaitikos specialistų, dar prieš 50 metų atkreipė dėmesį į tai, kad esą apie K. Donelaičio lankytojų mokymo įstaigų veiklą, jų programas tiesioginių žinių nedaug teišlikę.⁴ Per tą laiką daug kas pasikeitė. Šiandien K. Donelaičio studijos Karaliaučiaus universiteto Teologijos fakultete, remiantis įvairiais tą laikmetį atspindinčiais archyviniais ir istoriografiniais šaltiniais, yra ne vieno kultūros istoriko išnagrinėtos ir apibendrintos. Visų pirma minėtini literatūrologo Leono Gineičio (1924–2004) darbai,⁵ konceptualiai ir visapusiškai atskleidę ne tik lietuvių literatūros klasiko kūrybos klotus, bet ir aplinką (taip pat ir studijas), formavusią šią daugeliu talentų apdovanotą asmenybę. Apie K. Donelaičio mokslo dienas Karaliaučiuje yra rašęs ir monografijos *Kristijonas Donelaitis* autorius Albinas Jovaišas (1931–2006),⁶ daugiau ar mažiau užsiminta ir kitų tyrėjų publikacijose. Šių ir kitų lietuvių donelaitikos tyrimų istoriografijoje neteko aptikti pirmiau minėto XVIII a. K. Donelaičio laikų studijų tvarkaraščių konvoliuto. Tuo tarpu užsienio šalių (visų pirma, vokiečių ir lenkų, taip pat italų) mokslininkams šis šaltinis žinomas, nes jau įtrauktas į mokslinę apyvartą.⁷ Tad šio straipsnio siekis – išanalizuoti lietuviškoje donelaitikoje iki šiol neapartą reikšmingą K. Donelaičio studijų Karaliaučiaus universitete šaltinį – unikalų XVIII a. semestrinių paskaitų sąrašų rinkinį, saugomą Lenkijos nacionalinėje bibliotekoje Varšuvoje.

Vokiečių bibliografas ir knygotyrininkas Manfredas Komorowskis, įvertinęs problemišką Karaliaučiaus spaudos iki 1800 m. bibliografijos padėtį, yra pastebėjęs, jog renkant duomenis apie Karaliaučiaus universiteto smulkiuosius spaudinius vis dar pasigendama išlikusių šioje aukštojoje mokykloje išėjusių programų, kalbų ar paskaitų sąrašų, o didžioji dalis Karaliaučiaus miesto bibliotekos fondo „Academia Regiomontana“ šiandien saugoma Lenkijos nacionalinėje bibliotekoje Varšuvoje.⁸ M. Komorowskis nurodo, kad šiuos XVIII a. – tiksliau I. Kanto eros (1719–1804) – paskaitų sąrašus (vok. *Vorlesungsverzeichnisse*) sykiu su analogiškais dokumentais,

saugomais Torunės universiteto bibliotekos ir Slaptojo valstybės archyvo Berlyne fonduose, aprašė ir 1999 m. Vokietijoje publikavo Michaelis Oberhausenas ir Riccardo Pozzo.⁹ Visai neseniai paskelbtame kun. dr. Kęstučio Daugirdo iš Mainco (Mainz, Vokietija) straipsnyje išsamiai ir įtaigiai atskleidžiamos aplinkybės, kuriomis teko studijuoti K. Donelaičiui, o vieną iš tyrimo šaltinių grupių autorius nurodo kaip tik šiuos paskaitų tvarkaraščius.¹⁰ Vienas iš šio leidinio rengėjų – filosofas, I. Kanto kūrybos tyrėjas R. Pozzo dar anksčiau buvo suradęs Varšuvoje ir kitur saugomus Karaliaučiaus universiteto 1719–1804 m. paskaitų tvarkaraščius¹¹ ir su įvadinio straipsniu italų tęstiniame leidinyje publikavęs visą katalogą (*Catalogus Praelectionum Academiae Regiomontanae 1719–1804*).¹² Pastarojoje publikacijoje

XX a. istorijos problemos. Klaipėda, 2001, p. 69–77. Ypač vertingas straipsnių rinkinys apie Karaliaučiaus universitetą Naujaisiais laikais: *Die Universität Königsberg in der Frühen Neuzeit*. Hanspeter Marti, Manfred Komorowski (Hg.); unter Mitarbeit von Karin Marti-Weissenbach. Köln [etc.]: Böhlau, 2008. X, 466 p.

2 *Catalogus praelectionum acad[emiae] Regiom[ontanae]*, 1720–1740. Lenkijos nacionalinė biblioteka. Varšuva, XVIII.3.11061–XVIII.3.11090. Skaitmeninė dokumento kopija saugoma Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Retų spaudinių skyriuje (saugojimo šifras: CD182).

3 Pavyzdžiui, Rostoko (Rostock) universiteto paskaitų tvarkaraščiai: *Series lectionum in illustri megalopolitana Rostochiensis Academia, anno MDCCXXIV per semestre aestivum habendarum*. Rostochii: typis Io. Iac. Adleri, seren. princ. et Acad. Typograph., [1724]. 8 p. Prieiga internetu: <http://rosdok.uni-rostock.de/data/Preview-PuV/PDF/1724_IL.pdf>.

4 ROČKA, Marcelinas. Dėl K. Donelaičio literatūrinių studijų. *Literatūra ir kalba*. T. 7: Kristijonas Donelaitis: pranešimai, straipsniai, archyvinė medžiaga. Vilnius, 1965, p. 156.

5 GINEITIS, Leonas. *Kristijonas Donelaitis ir jo epocha*. Vilnius, 1964. 381, [3] p.; IDEM. *Kristijonas Donelaitis ir jo epocha*. 2-asis leid., pataisytas ir papildytas. Vilnius, 1990. 436, [4] p.; IDEM. *Kristijono Donelaičio aplinka*. Vilnius, 1998. 195, [2] p.

6 JOVAIŠAS, Albinas. *Kristijonas Donelaitis*. Kaunas, 1992. 262, [2] p. (p. 14–20).

7 Tai liudija vokiečių knygotyryninko M. Komorowskio straipsnio išnaša, padėjusi šių eilučių

autorei išsiaiškinti čia aptariamo dokumento istoriografiją, plg.: KOMOROWSKI, Manfred. Die Universität Königsberg in der Frühen Neuzeit: Forschungsstand und -perspektiven im Überblick. In *Die Universität Königsberg in der Frühen Neuzeit*. Hanspeter Marti, Manfred Komorowski (Hg.); unter Mitarbeit von Karin Marti-Weissenbach. Köln [etc.]: Böhlau, 2008, p. 11.

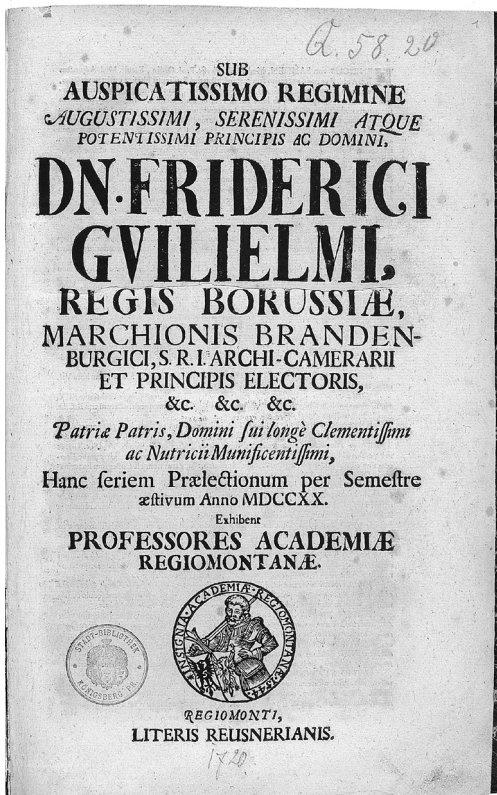
8 KOMOROWSKI, Manfred. Eine Bibliographie Königsberger Drucke vor 1800 – Utopie oder reelle Chance? In *Königsberger Buch- und Bibliotheksgeschichte*. Hg. Axel E. Walter. Köln [etc.], 2004, p. 176.

9 *Vorlesungsverzeichnisse der Universität Königsberg (1720–1804)*. Mit einer Einleitung und Registern herausgegeben von Michael Oberhausen und Riccardo Pozzo. Stuttgart-Bad Cannstatt, 1999. 2 t.

10 DAUGIRDAS, Kęstutis. Karaliaučiaus universiteto Teologijos fakultetas Donelaičio studijų metais. *Acta historica universitatis Klaipedensis*. [T.] 26: Kristijono Donelaičio epochos kultūrinės inovacijos. Klaipėda, 2013, p. 59–60.

11 Apie tai žr.: POZZO, Riccardo. Ein wiederaufgefundenes Dokument über die Universität Königsberg: Catalogus Praelectionum Academiae Regiomontanae 1719–1804. *Alexander von Humboldt Stiftung Mitteilungen*, (Bonn), 1992, no. 59, p. 64–65.

12 POZZO, Riccardo. Catalogus Praelectionum Academiae Regiomontanae 1719–1804. *Studi Kantiani*, vol. 30, no. 4 (1991), p. 163–187.

Konvoliuto su Karaliaučiaus universiteto semestrinių paskaitų tvarkaraščiais pradžia – antraštinis pirmosios knygelės puslapis su Karaliaučiaus miesto bibliotekos antspaudu. Lenkijos nacionalinė biblioteka. Varšuva, XVIII.3.11061

nurodomas ir Lenkijos nacionalinėje bibliotekoje Varšuvoje saugomas unikalus konvoliutas – XVIII a. semestrinių paskaitų sąrašų rinkinys.

Kaip minėta, mūsų aptariamą konvoliutą sudaro 31 leidinys, turintis po 4 puslapius (įskaitant antraštinį). Originali kiekvieno jų antraštė tokia: *Sub auspiciatissimo regimine augustissimi, serenissimi atque potentissimi principis ac domini, dn. Friderici Gvilielmi [vėliau – Wilhelmi], regis Borussiae, marchionis Brandenburgici. S. R. I. archi-camerarii et principis electoris, etc. etc. etc. Patriae Patris, Domini sui longè Clementissimi ac Nutricii Munificentissimi, Hanc seriem Praelectionum per Semestre aestivum [arba – hibernum/hybernum] Anno [...] exhibent professores Academiae Regiomontanae. [signetas: Insignia Academiae Regiomontanae 1544] Regiomonti, litteris Reusnerianis [vertimas: Laimingiausiai valdant švenčiausiam, šviesiausiam ir galingiausiam valdovui bei ponui Frydrichui Vilhelmui, Prūsijos karaliui, Brandenburgo markgrafui, Šv. Romos Imperijos oberkammerherui, kunigaikščiui elektoriui ir t. t., tėvynės tėvui, pačiam gailiausiai savo viešpačiui bei dosniausiai auklėtojui, Karaliaučiaus akademijos profesoriai [...] metų vasaros [žiemos] semestre supažindina su tokia paskaitų eile [ar tokiu paskaitų sąrašu].*

Kaip žinome, į Karaliaučiaus universiteto studentų sąrašus rektoriaus J. Behmo K. Donelaitis buvo įtrauktas 1736 m. rugsėjo 27 d.,¹³ o spalio 1 d. dekanas Johano Heinricho Lysijaus (*Decano D. Joanne Henrico Lysio*) buvo įrašytas į atskirus Teologijos fakulteto sąrašus – tai liudija Karaliaučiaus universiteto Teologijos fakulteto studentų registracijos knyga *Consignatio Studiosorum Theologiae*¹⁴, kurioje įrašyta: *Christian Donelaitis Gumb: Borussus* (beje, A. Jovaišo teigimu, tai pirmoji fiksuota lietuviška poeto pavardės forma autentiškame dokumente¹⁵). Taigi studijas Karaliaučiaus universitete Donelaitis pradėjo 1736 m. žiemos semestrą, o baigė

1740 m. pavasarį. Mus dominantys 1736–1740 m. dėstytojų ir paskaitų sąrašai apima dalį kalbamo konvoliuto: 8 sąsiuvinius iš 31 (XVIII.3.11083–XVIII.3.11090). Trūksta dviejų sąrašų, apimančių 1736 m. vasaros (K. Donelaitis studijas pradėjo šių metų žiemos semestrą) ir 1736–1737 m. žiemos semestrais dirbusius dėstytojus ir jų skaitytus kursus. Sprendžiant iš Lenkijos nacionalinėje bibliotekoje sudarytos vientisos (nepažeistos) šifrų eilės, trūkstamų dviejų sąrašų nebūta bent jau nuo 1945-ųjų, o greičiausiai – nuo pat konvoliuto sudarymo ir jo įrišimo datos.¹⁶

Unikalumo šitam konvoliutui suteikia kilmę rodantys ženklai. Ant antraštinio pirmos knygelės lapo (XVIII.3.11061) esama antspaudo, kalbančio konvoliutą priklausius Karaliaučiaus miesto bibliotekai. Pati knyga *in folio* formatu puikiai išlikusi. Ji įrišta į kietus marmurinio popieriaus viršelius (jų dydis – 33,6×20,6 cm) su tamsiai rudos tekstilės nugarėle ir kampučiais. Veikiausiai tai XIX a. pradžios įrišas. Ant pirmojo kietviršio priklijuotas lapelis su įrašu, nusakančiu knygos turinį: „Catalogus praelectionum acad. Regiom. 1720–1740.“ Ant nugarėlės matyti prastai išlikusi lipdė, greičiausiai turėjusi dokumento saugojimo šifrą. Jį regime antroje pirmo kietviršio pusėje, taip pat antraštiniame pirmo sąsiuvinio puslapyje (Q 58.2^o). Šis unikalus dokumentas, kaip ir daugybė kitų retų smulkiųjų „Academia Regiomontana“ fondo leidinių, iš Karaliaučiaus miesto bibliotekos į Lenkijos nacionalinę biblioteką pateko pasibaigus Antrajam pasauliniam karui 1945 metais.¹⁷

Visiems konvoliuto sąrašams būdingas vienodas turinys. Iš pradžių skelbiama kurį nors semestrą Universitetui vadovavusio rektoriaus pavardė, paminint jo mokslo laipsnį bei pedagoginį vardą ir nurodant skaitomą dalyką bei laiką. Toliau panašiai išvardijami paskirų fakultetų profesoriai ir kiti dėstytojai. Pradedama nuo Teologijos, toliau eina Teisės, Medicinos ir Filosofijos fakultetų akademinis personalas.¹⁸ Konkreti paskaitų vieta nenurodoma, tik kartais konstatuojama, jog mokoma ir privačiai (lot. *privatim*).

13 JOVAIŠAS, Albinas. Naujas dokumentas apie K. Donelaitį. *Tiesa*, 1966, kovo 6, p. 6.

14 *Consignatio Studiosorum Theologiae*. [rankraštis]. [Karaliaučius], 1735–1829. 169 lap. Kristijonas Donelaitis minimas lap. 8. LNB RKRS, F103-453.

15 JOVAIŠAS, Albinas. Naujas dokumentas...

16 Trūkstamų semestrų spragą užpildo Varmijos ir Mozūrijos muziejuje Olštynėje esantis tomas. Plg.: POZZO, Riccardo. *Catalogus...*, p. 184.

17 Galima patikslinti šio dokumento provenienciją, pasiremiant R. Pozzo publikacija, kurioje nurodoma, kad Lenkijos nacionalinėje bibliotekoje saugomi du Karaliaučiaus universiteto paskaitų tomai, kurių antrasis (naujas saugojimo šifras: XVIII.3.12279,

o senasis – tas pats Q 58.2^o) apima 1741–1804 m. laikotarpį su spragomis (96 spaudiniai). Šiame, antrajame, konvoliate yra spaudai, liudijantys dokumentų savininkų raidą: tai Karaliaučiaus universiteto profesoriaus, I. Kanto palikimo tyrinėtojo Rudolfo Reicke's (1825 m. Klaipėdoje – 1905 m. Karaliaučiuje) bibliotekos spaudas su 1906 m. data ir Karaliaučiaus miesto bibliotekos spaudas. Pastarajai 1907 m. 2150 tomų R. Reicke's knygų kolekcija ir buvo padovanota.

18 Beje, tokia pat tvarka pateikiamas ir pirmiau minėto Rostoko universiteto paskaitų tvarkaraštis (žr. 3 išnašą).

DANIEL NICOLAI, U. J. D. & Prof. Ord. Secund. h. t. ACADEMIAE Rector, in publicis prælectionibus ad Struuii *Jurisp. Rom. Germ. Forens.*, Libr. Iamum & Tit. 5. priores Libr. Ildi absolvit; quæ sequuntur, h. f. explicabit, initium proxima die Martis hor. 2da facturus.

IO. IACOBVS QVANDT, S. Theol. D. & Prof. Primarius, ab hora III. ad IV. in oraculis Veteris Foederis difficilioribus & enodandis & vindicandis occupabitur.

CHRISTOPHORUS Langhanfen / S. Theol. D. & Prof. Ordin. cæptas præterito semestri prælectiones in Evangelium Johannis H. V. continuabit H. VII. Homileticam docebit.

FRANCISCUS ALBERTUS Schullz / S. Theol. D. & Prof. Ord. h. t. Facult. Theol. Decanus, quæ pollicitus est, præterito semestri præstitit, & ultra ea, locum quoque de Mytherio S. S. Trinitatis absolvit. Quantum per labores Decanales licebit, in Collegio Thetico h. I. solitis sedulus perget, & exercitationes quoque catecheticas continuabit.

JO. HENRICUS LYSIUS, S. Theol. Doct. & Prof. Ord. quæ præterito Semestri ob Decanatus officium in Collegio Prophetico abolvere non potuit, jam jam b. c. D. hora IX. adjiciet. Neque privatim decerit commilitonibus, si quis ejus desideraverit operam.

JO. DAVID KYPKE, S. Theol. D. & Prof. Ord. publice Collegium Theol. Dogmaticæ continuabit, in Prælectionibus exegeticis in Cohelet etiam perget. Legit hora 8va.

DANIEL SALTHENIUS, S. Theol. D. & Prof. Ord. quæ ex N. Test. restans absolvet h. IV-V. & diebus Mercurii h. VIII-IX. antemer. introductionem in Libros Symbolicos dabat.

DAN. HENR. Arnoldt / S. Theol. D. & Prof. Ordin. omnem navabit operam, ut absoluta Theol. Practica Jurisprudentiæ Divinæ Prælectionibus publicis quoque finem altera vice imponat. Legit diebus Martis, Jovis & Veneris hor. II-III. die Mercurii vero hora X-XI. Exercitationes quoque Biblicas die Jovis hora V-VI. instituet, ita ut duo semper e numero Nobil. Dom. Committit. ante octiduum invitandi meditationes suas super locum quemdam Biblicum proponant.

JOHANNES BEHM, S. Theol. Doct. & P. P. in Lectionibus publicis Institutiones Hermeneuticas, in privatis tum Theticas, tum ex Historia Eccles. priora XI. Secula absolvit. Per instans semestrem publice hora VIII. matutina praxin hermeneuticam; privatim autem, quæ restant ex Historia Eccles. Secula adjiciet, novam item Collegium Theticum C. D. auspiciabitur.

JOACH. JUSTUS Rau / S. Th. D. & P. P. *duobus libris* vaticiniorum *Esaie* præterlapio semestri iusto commentario dilucidatis, reliquos publicis horis adjunget, & hujus operis prophetici declarationem ad umbilicum perducet. *Loco epistolæ ad Romanos*, cuius interpretationem plane absolvit, *epistolam Pauli utramque ad Timotheum* meditationibus exegeticis illustrabit. Iisdem horis lectiones has instituet, quibus semestri præterito.

REINHOLDUS FRIDERICUS SAHME, J. U. D. & Prof. Primar. Facultat. Juridica h. t. Decanus, præterito Semestri non solum Prælectiones Publicas in *Jus Præsentium* absolvit, sed etiam sub auspicio hujus anni explicationem *Juris Publici Imp. Rom. Germ.* aggressus est, quo in labore sedulo perget & cras b. c. D. hora solita III. ad IV. *Jura Electorum* omnium juxta ordinem deducet. *Privatim Collegium Practicum* hoc Semestri absolvit, & *privatissimis* Lectionibus, si justus auditorum numerus adfuerit, *Cursum universi Juris* per binas quotidie horas auspiciabitur.

THEODORUS Holz / U. J. D. & P. P. Ord. Committentes in Auditorio Juridico horâ octavâ matutinâ in Collegio lectorio-examinatorio-disputatorio publico sedulus exercebit, ac in theoreticis & practicis instruet.

GEORGIUS Schullz / J. U. D. & Prof. Ord. Quart. Per instans semestrem astivum Titii Jus Feudale Germanico idiomate conscriptum diebus Lunæ, Martis, Jovis & Veneris ab hora V. ad VI. uberiori discursu publice explanabit; Privatas vero lectiones sedulo continuabit, omnibusque operam suam desiderantibus præsto erit.

GEORGIUS CHRISTOPHORUS GRUBE, U. J. D. & Prof. Publ. Extraord. maligno morbo affectus per complures septimanas decubuit; modo affulgente aliquâ spe valetudinis, quam tamen vires admodum debilitatæ negotiis expediendis etiamnum non sufficient, Lectiones publicas, quas continuare in votis habebat, una cum aliis laboribus privati differre cogitur, donec pristina sanitati, Deo sollicitæ Medici vigilantissimi & experientissimi curæ benedicente, plenariè restitutus fuerit.

FRIDERICUS Nabe / J. U. D. & Prof. Publ. in lectionibus publicis diebus Mercurii & Saturni ab hora 8. ad 9. Jus Feudale pertractabit, privatim verò Collegium Practicum, seu processuale die Veneris a 3. ad 5. continuabit.

STEPHANUS WAGA, J. U. D. & P. P., in explicandâ publice Pandectarum doctrinâ,

XVIII.3.11084

mf. B. 19770.

Karaliaučiaus universiteto semestrų sąrašai pateikia daug įdomios medžiagos apie šios aukštosios mokyklos veiklos ypatybes ir asmenis, kuriuos K. Donelaitis matė ir į kurių paskaitas anuomet vaikščiojo studijuodamas Teologijos fakultete. Apskritai, pasakodami apie Universiteto veiklą pirmoje XVIII a. pusėje, istorikai nurodo kelias ypatybes, kurias čia labai trumpai priminsime, nes jos svarbios vertinant aplinką, kurioje mokėsi K. Donelaitis. Pirmoji iš dviejų svarbiausių – tai pietizmą propagavusių dėstytojų atsiradimas Universitete, pietistų išivirtinimas jame ir jų diskusijos su ortodoksais liuteronais. Pradžią šiai religinei srovei Karaliaučiaus universitete davė Heinrichas Lysijus (Lysius, 1670–1731), 1701 m. karaliaus kvietimu atvykęs į Rytprūsių sostinę.¹⁹ Veikiai Lysijus tapo pietistinės pakraipos Karališkosios mokyklos direktoriumi ir neordinariniu Universiteto profesoriumi. Nuo 1709-ųjų jis jau ėjo ordinarinio profesoriaus pareigas, 1718–1721 m. vadovavo Lietuvių kalbos seminarui, o 1721-aisiais tapo pirmuoju profesoriumi (*professor primarius*) Teologijos fakultete. Svarbiausias jo oponentas čia buvo Johannas Jakobas Quandtas (1686–1772), Karaliaučiaus Alma Mater dėstęs nuo 1710-ųjų, 1714-aisiais paskirtas ordinariniu teologijos profesoriumi ir išbuvęs juo veik 60 metų.²⁰ Nors, K. Daugirdo teigimu, K. Donelaitis studijavęs „tikrai ne darnioje ir ramioje, o smarkiai įkaitusioje aplinkoje, kurioje tvyrojo atviro konflikto grėsmė“, ²¹ vis dėlto pietistų ir liuteronų ortodoksų teorinius disputus galima laikyti ir tam tikru progresyviu veiksmu, lėmusių gyvą teologijos mokslų raidą šioje aukštojoje mokykloje.

Būta ir negatyvių dalykų. K. Donelaičiui teko studijuoti Frydricho Vilhelmo I valdymo metais (1713–1740). Kai kurie Karaliaučiaus universiteto istorikai šį laikotarpį apibūdina kaip aukštosios mokyklos nuosmukio metą. Taupydamas visur, išskyrus kariuomenę, Frydrichas Vilhelmas I neskyrė nei lėšų, nei dėmesio universitetui prie Priegliaus. Veik visi jame dirbę dėstytojai, išskyrus medikus, karaliaus akyse buvo veltėdžiai, dėstę nieko vertus dalykus. Negana to, jis pro pirštus žiūrėjo į savo verbuotojų, prievarta ėmusių tinkamo ūgio ir sudėjimo studentus į kariuomenę, savivalę. Daugiausia šios priežastys lėmė, kad jau pirmaisiais naujojo karaliaus valdymo metais Universiteto studentų skaičius ėmė kristi. 1717 m. čia studijavo apie 400 jaunuolių, 1729 m. jų jau tebuvo mažiau kaip 300, o 1732 m. studijoms įsimatrikuliavo 252 jaunuoliai, nors ištis jų studijavo iki 200.²²

Vis dėlto, kaip nurodo L. Gineitis, Donelaičio studijų metais Karaliaučiaus universitete teologus rengė gausiausias iš iki tol čia dirbusių dėstytojų personalas,

19 CITAVIČIŪTĖ, Liucija. *Karaliaučiaus universiteto Lietuvių kalbos seminaras: istorija ir reikšmė lietuvių kultūrai*. Vilnius, 2004, p. 45.

20 Ten pat, p. 51.

21 DAUGIRDAS, Kęstutis. *Karaliaučiaus universiteto Teologijos fakultetas...*, p. 59.

22 SERCZYK, Jerzy. *Albertyna*, p. 58–62.

paskaitos vyko lotynų kalba, o dėstymo darbą stebėjo rektorius, perrenkamas kas semestrą.²³ Tuo metu Universiteto rektoriais dirbo: 1737 m. vasaros semestrą – teisės profesorius Danielis Nicolai (*U. J. D. et Prof. Ord. Secund.*), 1737/38 – medicinos profesorius Kristijonas Liudvikas Charisijus (Christianus Ludovicus Charisius), 1738 m. vasarą – logikos ir teologijos profesorius pietistas Johanas Dovydas Kypkė (Johann David Kypke, 1692–1758), 1738/39 m. – teologijos profesorius ortodoksas Johanas Jakobas Quandtas, 1739 m. vasarą – teisės profesorius Reinholdus Fridericus Sahme (*U. J. D. et Prof. Ord. Primar.*), 1739/40 m. – medicinos profesorius Merkelis Filipas Hartmannas (Melchior Philippus Hartmann, 1685–1765), o 1740-aisiais – teologijos profesorius, hebrajų ir kitų rytų kalbų specialistas Johanas Bernhardas Hahnas (1685–1755).

Teologijos fakultete anuomet paskaitas skaitė profesoriai: minėtasis Johanas Jakobas Quandtas, buvęs pietistas, 1730 m. perėjęs į ortodoksų pusę Kristupas Langhansenas (Christoph Langhansen, 1691–1770)²⁴, pietisto Augusto Hermanno Francke's (Francke, 1663–1727) ir filosofo racionalisto Christiano Wolffo (1679–1754) mokinys²⁵ Francas Albertas Schultzas (1692–1763), irgi minėtas dekanas, polemistas su katalikų teologais, pietizmo pradininko Heinricho Lysijaus sūnus Johanas Heinrichas Lysijus (1704–1745)²⁶, pietistai Johanas Dovydas Kypkė ir Danielius Heinrichas Salthenijus (Salthenius, 1701–1750)²⁷ – didžiausios XVIII a. Karaliaučiuje buvusios asmeninės bibliotekos savininkas,²⁸ taip pat Karaliaučiaus pietistams priklausęs²⁹ Danielius Heinrichas Arnoldtas (1706–1775) – solidžios Karaliaučiaus universiteto istorijos (1746) autorius, Johanas Behmas (1686–1753) ir Joachimas Justas Rau (1713–1745).

Šie profesoriai – Karaliaučiaus universiteto, taip pat Lietuvių ir Lenkų kalbų seminarų istorikams žinomos asmenybės, todėl jų iš naujo atskirai pristatyti nėra reikalo. Pasinaudodami 1736–1740 m. dėstytojų ir paskaitų sąrašais, pasidomėkime, kada ir kokių teologijos bei filologijos, pirmiausia, Rytų kalbotyros, dalykų K. Donelaitis galėjo klausyti.

XVIII a. evangeliškoji teologija nuo šiųdienės turbūt skiriasi žinių kiekiu, jų gyliu, o dalykų sudėtimi nesiskiria. Kaip ir šiandien, prieš 300 metų ją sudaro Biblijos studijos, taip pat filosofijos, filologijos, istorijos ir sisteminės teologijos dalykai. Biblijos studijoms vadovavo, paskiras jų disciplinas K. Donelaičiui galėjo skaityti Teologijos fakultetą andai garsinę Quandtas ir Lysijus. Pirmasis 1735–1736 m. žiemos semestru aiškino Išėjimo knygą, 1737 m. vasaros semestru – „sunkesnes Senojo Testamento pranašystes“, tuo pačiu laikotarpiu 1738 m. – „Senojo Testamento Kunigų knygoje aprašytų apeigų kilmę bei reikšmę“, tuo pačiu laikotarpiu 1739 m., taip pat 1739–1740 m. žiemos semestru – tiksliau nenurodytas „abejotinas varginančias ST vietas“, o 1740 m. vasaros semestru – sunkumų keliančias

„Malachijo knygos pranašystės“. Antrasis (Lysijus) 1735–1736 m. žiemos semest্রে aiškino Pauliaus laišką romiečiams, taip pat skaitė įvadą į Pranašų knygas bei mokė studentus neįvardytų Biblijos kalbų, 1737 m. vasaros semest্রে toliau skaitė įvadą į Pranašų knygas, 1737–1738 m. žiemos, 1738 m. vasaros ir 1738–1739 m. žiemos semestruose dėstė moralinę teologiją. Užbaigęs jos kursą, jis 1738–1739 m. žiemos semestrą pradėjo, o 1739 m. vasaros semestrą pabaigė prieš antitrinitorius nukreiptos poleminės teologijos kursą. 1739–1740 m. žiemą ir 1740 m. vasarą Lysijus studentams dėstė apie „keturių evangelistų [tekstų] harmoniją“.

Abiejų garsenybių paskaitas savo dėstomais dalykais papildė jų kolegos, mūsų jau minėti profesoriai: Danielius Heinrichas Arnoldtas, Johanas Behmas, Johanas Dovydas Kypkė, Kristupas Langhansenas, Joachimas Justas Rau, Danielius Salthenijus ir Francas Albertas Schultzas. Arnoldtas dėstė praktinę teologiją – „dieviškąją teisę“³⁰ (1735–1736 m. žiemą – 1738 m. vasarą), vėliau – moralinę teologiją (1737–1738 m. žiemą – 1738 m. vasarą) bei homiletiką (1738–1739 m. žiemą – 1739 m. vasarą), aiškino Pauliaus laišką efesiečiams ir kai kuriuos kitus NT tekstus (1739–1740 m. žiemą – 1740 m. vasarą). Behmas Donelaičiui dėstė NT, Krikščionių ir Reformatų bažnyčių istoriją (tuo užsiėmė 1735–1736 m. žiemą – 1740 m. vasarą), aiškino paskiras NT dalis (1735–1736 m. žiemą – 1738–1739 m. žiemą, 1739–1740 m. žiemą – 1740 m. vasarą), vedė kitus Biblijos egzegezezės užsiėmimus (1737–1738 m. žiemą – 1738 m. vasarą), taip pat dėstė kai kurias kitas teologijos disciplinas, galėjo mokyti ir graikų kalbos. Kypkė Donelaičiui galėjo dėstyti dogminę teologiją (nuo 1735–1736 m. žiemos iki 1740 m. vasaros), metafiziką (tuo užsiėmė 1735–1736 m. žiemą, 1737–1738 m. žiemą) ir logiką (1737 m. vasarą, 1738–1739 m. žiemą, 1739–1740 m. žiemą). Langhansenas būsimam Tolminkiemio klebonui galėjo aiškinti Pradžios knygą (tuo užsiėmė 1735–1736 m. žiemą ir 1740 m. vasarą), Evangeliją pagal Joną (1737 ir 1739 m. vasaros semestrus, 1739–1740 m. žiemą), Apaštalų darbus (1737–1738 m. žiemą – 1738 m.

23 GINEITIS, Leonas. *Kristijono Donelaičio aplinka*, p. 85–86.

24 DAUGIRDAS, Kęstutis. *Karaliaučiaus universiteto Teologijos fakultetas...*, p. 59.

25 CITAVIČIŪTĖ, Liucija. *Karaliaučiaus universiteto Lietuvių kalbos seminaras*, p. 82.

26 GINEITIS, Leonas. *Kristijono Donelaičio aplinka*, p. 85.

27 SERCZYK, Jerzy. *Albertyna*, p. 66, taip pat žr.: DAUGIRDAS, Kęstutis. *Karaliaučiaus universiteto Teologijos fakultetas...*, p. 58–61.

28 WALTER, Axel E. *Karaliaučiaus bibliotekų aplinka Donelaičio laikais. Rinkinių likimas po*

1945 metų. *Acta historica universitatis Klaipedensis*. [T.] 26: Kristijono Donelaičio epochos kultūrinės inovacijos. Klaipėda, 2013, p. 71.

29 CITAVIČIŪTĖ, Liucija. *Karaliaučiaus universiteto Lietuvių kalbos seminaras*, p. 91.

30 *Sub auspiciatissimo regimine augustissimi, serenissimi atque potentissimi principis ac domini, dn. Friderici Wilhelmi, regis Borussiae ..., hanc seriem praelectionum per semestrem hybernum MDCCXXXV. et MDCCXXXVI. exhibent professores Academiae Regiomontanae*. Regiomonti: Litteris Reusnerianis, [1735], p. [2]: „in praelectionibus jurisprudentiae divinae sedulus perget“.

vasarą), Evangeliją pagal Luką (1738–1739 m. žiemą); dar jis dėstė karinę ir civilinę architektūrą, algebrą (tuo užsiėmė 1735–1736 m. žiemą), geometriją, trigonometriją bei astronomiją (1737 ir 1738 m. vasaros semestrus), geometriją ir aritmetiką (1737–1738 m. žiemą, 1738–1739 m. žiemą, 1739–1740 m. žiemą – 1740 m. vasarą). Profesorius Rau pasižymėjo Rytų kalbų mokymu. Dar jis aiškino įvairias ST ir NT knygas. 1737 m. vasaros – 1737–1738 m. žiemos, 1739 ir 1740 m. vasaros semestrus jis dėstė hebrajų kalbos pagrindus, vėliau, 1738 m. vasarą, mokė chaldėjų ir sirų, 1738–1739 m. žiemą – chaldėjų, sirų, arabų, samariečių ir etiopų kalbų. Profesorius Salthenijus Donelaičio studijų metais buvo pagrindinis NT istorijos dėstytojas. NT istoriją jis dėstė 1737–1738 m. žiemą – 1739 m. vasarą; be to, tuo pat metu jis dar skaitė ST ir NT egzėgezės paskaitas, 1739–1740 m. žiemą dėstė Reformacijos istoriją, o 1740 m. vasarą supažindino su naujausiais ginčijamais teologijos klausimais. Na, ir paskutinis pagal abėcėlę, bet ne mažiau garsus nei kiti mūsų kūrėjų tik paminėti, profesorius Schultzas Donelaičio studijų metais dėstė įvairius poleminės (1735–1736 m. žiemą) ir dogminės (1737 m. vasarą – 1738–1739 m. žiemą, 1739 ir 1740 m. vasarą) teologijos dalykus ir katechezę (1738 m. vasarą – 1738–1739 m. žiemą, 1739–1740 m. žiemą).

Mes paminėjome vos devynis Karaliaučiaus universiteto profesorius iš maždaug 35 dėstytojų, kiekvienąmet sudariusių šios Alma Mater akademinį personalą. Suprantama, be studijų Teologijos fakultete, mokymosi Lietuvių kalbos seminare, Donelaitis galėjo klausyti ir kitų profesorių, pirmiausia dirbusių Filosofijos fakultete, paskaitų – gilinti graikų ir romėnų autorių, lotynų ir graikų kalbų žinias. Juk, kaip žinia, baigęs Universitetą, Donelaitis puikiai išmanė ne tik teologines disciplinas, bet ir poetiką, literatūrą, gamtos mokslus, muzikos teoriją ir praktiką, mokėjo giedoti ir groti. Šiems įgūdžiams įgyti jam galėjo padėti ir kituose fakultetuose tuo metu dėstę dar čia nepaminėti profesoriai: teisės – Baltazaras Tilesijus (Balthasar Tilesius, 1673–1735), Teodoras Boltzas (Theodorus Boltz), Georgijus Schultzas (Georgius Schultz), Georgijus Kristupas Grube (Georgius Christophorus Grube), Frydrichas Rabe, Steponas Waga, Heinrichas Wilhelmas Poeppingas, Zigmantas Kristupas Jesteras (Sigismundus Christophorus Jester, 1715–1773), medicinos – pirmiau minėtas 1737/38 mokslo metų Universiteto rektorius, medicinos profesorius Kristijonas Liudvikas Charisijus (1692–1741), Motiejus Ernestas Boretijus (Matth. Ernest Boretius), Kristupas Danielius Meltzeris (Christophorus Daniel Meltzer), Kristijonas Frydrichas Rastas (Christianus Fridericus Rast), Godfridas Thiesenas (Godofredus Thiesen), Kristupas Gotlybas Buettneris (Christophorus Gottlieb Buettner (Bütner), 1708–1776), Johanas Henrichas von Sandenas (Johannes Henricus von Sanden), Melchioras Philippas Hartmannas, filosofijos ir laisvųjų menų – Johanas Godfridas Teske (filosofas ir fizikos išradėjas),³¹ Johanas

Bernardas Hahnas (hebrajų, sirų k.), Johanas Adomas Gregorovijus (Gregorius, m. 1749), praktinės filosofijos profesorius ir teisininkas, vokiškai pradėjęs skaityti teisės kursą,³² Johanas Georgas Bockas (1698–1762),³³ dėstęs romėnų autorius, taip pat romėnų literatūrą dėstęs Celestinas Kowalewskis (Coelestinus Kowalewski, 1700–1771, lenkų kilmės teisininkas, retorikos meistras³⁴, romėnų aut.), M. Thomas Burckhardas (1686–1744, monografijos apie senuosius vokiečių poetus autorius, dėstęs poetikos kursą),³⁵ Kristijonas Henrichas Guettheris (Christianus Henricus Guetther, Gütter, 1696–1755),³⁶ mokęs graikų kalbos, Celestinas Konradas Neufeldtas (Coelestinus Conradus Neufeldt (m. 1756), skaitęs „šviešuolių istorijos“ kursą),³⁷ matematikas Konradas Teofilis Marquardtas (Conradus Theophilus Marquardt), Martinas Knutzenas – danų kilmės logikos profesorius,³⁸ praktinės filosofijos kursą skaitęs Karolis Andrius Christiani (Carolus Andreas Christiani, 1780),³⁹ mokęs retorikos ir skaitęs romėnų autorių kursą Johanas Frydrichas Danovijus (Joannes Fridericus Danovius, m. 1748⁴⁰). Vieni iš šių profesūros atstovų yra žinomi daugiau, jų galimi nuopelnai Karaliaučiaus universiteto studentui K. Donelaičiui yra aptarti literatūrologo L. Gineičio⁴¹ ir pirmiau minėtų kultūros istorikų darbuose, kiti, kitados irgi palikę tam tikrų pėdsakų Karaliaučiaus universiteto mokslo istorijoje, dar laukia atidesnio žvilgsnio bandant juos sieti su būsimo Tolminkiemio kunigo, lietuvių literatūros klasiko pasiekimų ugdymu.

Apibendrinant norėtusi pabrėžti, jog ką tik aptartieji dėstytojų ir paskaitų sąrašai leidžia prisiliesti prie gal kiek rečiau aptariamų, todėl mažiau žinomų K. Donelaičio visapusiško išsilavinimo sričių. Kita vertus, svarbu yra tai, jog Lenkijos nacionalinėje bibliotekoje saugomas unikumas mums yra ypač reikšmingas kaip to laikotarpio ir aplinkos liudytojas, leidžiąs mus manyti, jog šio rinkinio (konvoliuto) paskiri spaudiniai funkcionavo ne tik Karaliaučiaus universiteto dėstytojų, bet ir studentų aplinkoje ir jais naudojosi būsimasis poetas, universiteto absolventas K. Donelaitis.

31 GINEITIS, Leonas. *Kristijono Donelaičio aplinka*, p. 66.

32 Ten pat, p. 39, 69, 85.

33 L. Gineitis yra teigęs J. G. Bocką buvus veikalą „Der deutsche Aesop“ (1742–1743) autoriumi, galėjusiu nulemti Donelaičio susidomėjimą Ezopo pasakėčiomis, plg.: GINEITIS, Leonas. *Kristijono Donelaičio aplinka...*, p. 100–101. Tačiau ši daugelyje enciklopedijų pateikta informacija yra paneigiama nurodant, jog šio veikalo autorius – K. Donelaičio bendražygis Karaliaučiaus universitete Frydrichas Samuelis Bockas (1716–1785), plg.: WALTER, Axel E. Kristijonas Donelaitis – liuteronų pastorius provincijoje ir Europos literatūroje. Iš *Šimtus*

jau metus saulelė tekėjo ir leidos: parodos katalogas, 2014–2015. Vilnius, 2014, p. 21.

34 GINEITIS, Leonas. *Kristijono Donelaičio aplinka*, p. 85.

35 Ten pat.

36 Ten pat.

37 Ten pat.

38 Ten pat, p. 39.

39 Ten pat, p. 85.

40 Ten pat.

41 Dar plg.: GINEITIS, Leonas. J. Kvantas: pavyzdys K. Donelaičiui. *Literatūra*, 2002, t. 44 (1), p. 22–49.

1. ARNOLD, Udo. Karaliaučiaus universitetas ir jo reikšmė Vidurio bei Rytų Europai. *Acta historica universitatis Klaipedensis*, [T.] 8: Klai-pėdos ir Karaliaučiaus kraštų XVI–XX a. istorijos problemos, 2001, p. 69–77.
2. *Catalogus praelectionum acad[emiae] Regiom[ontanae]*, 1720–1740. Lenkijos nacionalinė biblioteka. Varšuva, XVIII.3.11061–XVIII.3.11090.
3. CITAVIČIŪTĖ, Liucija. *Karaliaučiaus universiteto Lietuvių kalbos seminaras: istorija ir reikšmė lietuvių kultūrai*. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2004, p. 45.
4. *Consignatio Studiosorum Theologiae*: [rankraštis]. [Karaliaučius], 1735–1829. 169 lap. Kristijonas Donelaitis minimas lap. 8. LNB RKRS, F103-453.
5. DAUGIRDAS, Kęstutis. Karaliaučiaus universiteto Teologijos fakultetas Donelaičio studijų metais. *Acta historica universitatis Klaipedensis*, [T.] 26: Kristijono Donelaičio epochos kultūrinės inovacijos, 2013, p. 55–64.
6. GINEITIS, Leonas. J. Kvantas: pavyzdys K. Donelaičiui. *Literatūra*, 2002, t. 44 (1), p. 22–49.
7. GINEITIS, Leonas. *Kristijonas Donelaitis ir jo epocha*. Lietuvos TSR mokslų akademija. Lietuvių kalbos ir literatūros institutas. Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1964. 381, [3] p.
8. GINEITIS, Leonas. *Kristijonas Donelaitis ir jo epocha*. Lietuvos TSR mokslų akademija. Lietuvių kalbos ir literatūros institutas. 2-asis leid., pataisytas ir papildytas. Vilnius: Vaga, 1990. 436, [4] p.
9. GINEITIS, Leonas. *Kristijono Donelaičio aplinka*. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1998. 195, [2] p. (Senoji Lietuvos literatūra; kn. 9).
10. JOVAIŠAS, Albinas. *Kristijonas Donelaitis*. Kaunas: Šviesa, 1992. 262, [2] p.
11. JOVAIŠAS, Albinas. Naujas dokumentas apie K. Donelaičių. *Tiesa*, 1966, kovo 6, p. 6.
12. KOMOROWSKI, Manfred. Die Universität Königsberg in der Frühen Neuzeit: Forschungsstand und -perspektiven im Überblick. In *Die Universität Königsberg in der Frühen Neuzeit*. Köln [etc.]: Böhlau, 2008, p. 1–26.
13. KOMOROWSKI, Manfred. Eine Bibliographie Königsberger Drucke vor 1800 – Utopie oder reelle Chance? In *Königsberger Buch- und Bibliotheksgeschichte*. Hg. Axel E. Walter. Köln [etc.]: Böhlau Verlag, 2004, p. 169–186.
14. POZZO, Riccardo. *Catalogus Praelectionum Academiae Regiomontanae 1719–1804. Studi Kantiani*, Vol. 30, Numb. 4 (1991), p. 163–187.
15. POZZO, Riccardo. Ein wiederaufgefundenes Dokument über die Universität Königsberg: *Catalogus Praelectionum Academiae Regiomontanae 1719–1804. Alexander von Humboldt Stiftung Mitteilungen*, (Bonn), 1992, nr. 59, p. 64–65.
16. ROČKA, Marcelinas. Dėl K. Donelaičio literatūrinųjų studijų. *Literatūra ir kalba*. T. 7: Kristijonas Donelaitis: pranešimai, straipsniai, archyvinė medžiaga. Lietuvos TSR mokslų akademija. Lietuvių kalbos ir literatūros institutas. Vilnius: Vaga, 1965, p. 155–167.
17. SERCZYK, Jerzy. *Albertyna*: Uniwersytet w Królewcu (1544–1945). Olsztyn: Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, 1994. 157 p.
18. *Series lectionum in illustri megapolitana Rostochiensi Academia, anno MDCCXXXIV per semestre aestivum habendarum*. Rostochii: typis Io. Iac. Adleri, seren. Princ. Et Acad. Typograph., [1724]. 8 p. Prieiga internetu: http://rosdok.uni-rostock.de/data/Preview-PuV/PDF/1724_IL.pdf
19. *Sub auspaticissimo regimine augustissimi, serenissimi atque potentissimi principis ac domini, dn. Friderici Wilhelmi, regis Borussiae ..., hanc seriem praelectionum per semestre hybernium MDCCXXXV. Et MDCCXXXVI. Exhibent professores Academiae Regiomontanae*. Regiomonti: Litteris Reusnerianis, [1735]. [4] p. Lenkijos nacionalinė biblioteka. Varšuva, XVIII.3.11083.
20. *Die Universität Königsberg in der Frühen Neuzeit*. Hanspeter Marti, Manfred Komorowski (Hg.); unter Mitarbeit von Karin Marti-Weissenbach. Köln [etc.]: Böhlau, 2008. X, 466 p.
21. WALTER, Axel E. Karaliaučiaus bibliotekų

aplinka Donelaičio laikais. Rinkinių likimas po 1945 metų. *Acta historica universitatis Klaipedensis*, [T.] 26: Kristijono Donelaičio epochos kultūrinės inovacijos, 2013, p. 65–78.

22. WALTER, Axel E. Kristijonas Donelaitis – liu-

teronų pastorius provincijoje ir Europos literatūroje. Iš *Šimtus jau metus saulelė tekėjo ir leidos*: parodos katalogas, 2014–2015. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2014, p. 16–36.

UNIVERSITY STUDIES (1736–1740) OF KRISTIJonas
DONELAITIS IN THE LIGHT OF *SERIES*
PRAELECTIONUM

Daiva Narbutienė

Summary

The aim of this article is to analyze a significant source on Donelaitis' years of study at the University of Königsberg – a unique bound set of university term lecture lists kept in the National Library of Poland in Warsaw (BN – XVIII.3.11061–XVIII.3.11090). This is a bound set of documents in Latin that consists of 31 notebooks: 31 lists of instructors and their lectures encompassing the period of 1720–1740. Here it is called *Series praelectionum* (i. e. lecture lists) based on its main keywords. In German historiography these lists are known as *Vorlesungsverzeichnisse der Universität Königsberg*, while the Italian culture historian Riccardo Pozzo has compiled and published a lecture catalogue of the University of Königsberg for 1719–1804 with the Latin title: *Catalogus Praelectionum Academiae Regiomontanae*.

The present author discusses a provenance of this source, concluding that this unique bound set, like numerous other rare publications from the “Academia Regiomontana” collection, came to the National Library of Poland from the Königsberg city library after the end of World War II in 1945. Donelaitis started his studies at the University of Königsberg in the winter term of 1736 and completed them in the spring of 1740. The lists of lectures and instructors for this period constitute a part of the bound set: eight notebooks out of 31. The term lists provide much interesting information on the specifics of university life and individuals whose lectures Donelaitis attended.

Apart from his studies at the Faculty of Theology and a seminar on the Lithuanian language, Donelaitis might have attended lectures delivered by other instructors, presumably from the Faculty of Philosophy. It is well known that after his graduation Donelaitis was well versed not only in theology, but also poetics, literature, natural sciences, musical theory and practice. In acquiring all these skills and knowledge he was probably helped by instructors from the Faculties of Law, Medicine and Philosophy, whose names and lecture courses also are on the same lecture lists, a source providing information on lesser known areas of Donelaitis' encyclopedic education.

Iteikta 2015 m. vasario 12 d.

Priimta 2015 m. kovo 10 d.